Toegankelijkheid stemlokalen

Rekenkamer Deurne

Colofon

Datum:
21-06-2026

Rekenkamer Deurne:

Directeur
Prof. Dr. Marcel Boogers
marcel@necker.nl / 06 41387907

Plaatsvervangend directeur
Nick Woudstra MSc
nick@necker.nl / 06 30893250

Onderzoekers:
Nick Woudstra MSc
Nick@necker.nl

Hannah Bout MSc
hannah@necker.nl

Inhoudsopgave

Bestuurlijke nota 4

1. Onderzoek naar toegankelijkheid van stembureaus 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Doelstelling en vraagstelling 5

Conclusies en aanbevelingen 7

Reactie van college van B&W 9

Nawoord rekenkamer 12

1. Fysieke toegankelijkheid 14
1.1 Overkoepelende observaties 14
1.2 Bereikbaarheid 14
1.3 Betreedbaarheid 15
1.4 Bruikbaarheid 16
1.5 Overzicht van alle stemlocaties 17

2. Communicatie en informatievoorziening 19
2.1 Aandacht voor toegankelijkheid bij instructie en interne toetsing van toegankelijkheid 19
2.2 Informatievoorziening 20
2.3 Eigen onderzoek naar tevredenheid 20

Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording 22
Fase 1: Communicatie en voorbereiding 22
Fase 2: Locatieschouw 22
Fase 3: Documentanalyse en interviews 22
Fase 4: Rapportage 22

Bijlage 2. Lijst met stembureaus 23

Bijlage 3. Normenkader 24
Normenkader Stembureaus Deurne 24

Bestuurlijke nota

1. Onderzoek naar toegankelijkheid van stembureaus

1.1 Aanleiding

In juli 2016 heeft Nederland het 'VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' geratificeerd. Het doel van dit verdrag is om ervoor te zorgen dat mensen met een beperking gelijkwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. De doelgroep van het VN-verdrag is breed en omvat inwoners met zowel lichamelijke als mentale beperkingen, waaronder verstandelijke of psychosociale beperkingen alsmede lichamelijke beperkingen zoals motorische beperkingen, organische beperkingen (chronisch zieken) en zintuiglijke beperkingen (visueel/auditief).

Gemeenten spelen een cruciale rol bij de uitvoering van het VN-verdrag. Of het nu gaat om de toegankelijkheid van openbare gebouwen, de toegankelijkheid van informatie en het beschikbaar stellen van voorzieningen: alles valt binnen de reikwijdte van het VN-verdrag. Dit betekent dat gemeenten aandacht moeten besteden aan toegankelijkheid op bijna alle beleidsterreinen. Hoewel aanpassingen niet altijd onmiddellijk kunnen worden gerealiseerd, vereist het VN-verdrag geen onmiddellijke resultaatsverplichting, maar wel een start en het bijhouden van de voortgang. Gemeenten zijn verplicht om een actieplan op te stellen waarin zij aangeven hoe zij werken aan toegankelijkheid.

Een rekenkameronderzoek heeft vaak een langere doorlooptijd. Daarom zijn de resulaten van het onderzoek met de ambtelijke organisatie gedeeld zodat bevindingen verwerkt konden worden tijdens de verkieizingen van maart 2026. De rekenkamer heeft na ambtelijk wederhoor geconcludeerd dat de organisatie hiermee aan de slag is gegaan.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

We richten ons onderzoek in hoofdzaak op de organisatieonderdelen die zich bezighouden met verkiezingen en met de positie van inwoners met een lichamelijke beperking. Omdat de wet ten aanzien van 100% toegankelijkheid betrekking heeft op mensen met een lichamelijke beperking, is het onderzoek daarop gericht. Onder het begrip lichamelijke beperking verstaan wij niet alleen beperking van het bewegingsapparaat (bijvoorbeeld gebruikers van een rollator, rolstoel of scootmobiel) maar bijvoorbeeld ook mensen met een visuele beperking. Voor de toegankelijkheid van de verkiezingen voor mensen met een verstandelijke of psychische beperking en mensen met onvoldoende basisvaardigheden zijn andere aspecten van belang. Deze worden niet onderzocht om het onderzoek compact te houden.

Op basis van het voorgaande is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Is in Deurne de wettelijke verplichting van (bijna) 100% toegankelijke stemlokalen voor mensen met een lichamelijke beperking tijdens de verkiezingen op 29 oktober 2025 bereikt?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn er deelvragen geformuleerd. De deelvragen zijn:

1. Zijn alle stemlokalen in de gemeente Deurne toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking?

2. Is de informatievoorziening van de gemeente Deurne over de toegankelijkheid van stemlokalen aangepast aan mensen met een lichamelijke beperking?
3. Is de gemeenteraad voldoende geïnformeerd over de mate waarin aan de wettelijke verplichting om stemlokalen toegankelijk te maken voor mensen met een (lichamelijke) beperking wordt voldaan?

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De gemeente Deurne slaagt er in belangrijke mate in om stemlokalen toegankelijk te maken voor mensen met een lichamelijke beperking, maar voldoet niet volledig aan de wettelijke ambitie van (bijna) 100% toegankelijke stemlokalen. De toegankelijkheid is over het algemeen goed georganiseerd en op veel onderdelen op orde, maar wordt op meerdere locaties beperkt door praktische en relatief eenvoudig oplosbare knelpunten. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 zijn deze knelpunten grotendeels opgelost.

1. De fysieke toegankelijkheid is overwegend op orde
De meeste stemlokalen zijn goed bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar. Basisvoorzieningen zoals verlichting, toegankelijke stemhokjes en hulpmiddelen voor slechtzienden zijn vrijwel overal aanwezig. Tegelijkertijd laten de bevindingen zien dat een aantal stemlokalen niet volledig zelfstandig toegankelijk is. Met name gesloten of zwaar te openen deuren, onvoldoende doorgangsbreedte en obstakels in looproutes beperken de zelfstandigheid van kiezers met een mobiliteitsbeperking. Hierdoor is sprake van 'overwegende toegankelijkheid' in plaats van volledige toegankelijkheid.

2. Knelpunten zitten vooral in de praktische uitvoering op locatieniveau
De geconstateerde beperkingen zijn veelal niet het gevolg van ontbrekend beleid, maar van de wijze waarop stemlokalen in de praktijk worden ingericht en beheerd. Voorbeelden zijn deuren die niet openstaan, losliggende matten en onvoldoende ruimte bij kandidatenlijsten. Dit zijn knelpunten die met relatief eenvoudige maatregelen kunnen worden opgelost, maar die wel directe gevolgen hebben voor de zelfstandigheid van kiezers.

3. De gemeente heeft aandacht voor toegankelijkheid, maar borging is niet structureel genoeg
De gemeente Deurne toont aantoonbaar inzet op het thema toegankelijkheid, onder meer via instructies, trainingen voor voorzitters en eigen onderzoek naar de ervaren toegankelijkheid. Tegelijkertijd is de borging beperkt. Zo worden stembureauleden niet actief op toegankelijkheid getraind en is de structurele herbeoordeling van locaties sinds 2017 niet meer uitgevoerd. Dit vergroot het risico dat knelpunten in de praktijk blijven bestaan.

5. De gemeenteraad wordt conform de wet geïnformeerd, maar heeft beperkt zicht op feitelijke toegankelijkheid
Omdat de gemeente formeel voldoet aan de wettelijke norm ('zoveel mogelijk zelfstandig stemmen'), bestaat er geen verplichting om de gemeenteraad actief te informeren over toegankelijkheidsknelpunten. Dit betekent echter ook dat de raad beperkt zicht heeft op de feitelijke mate van toegankelijkheid en de verschillen tussen locaties.

Aanbevelingen

1. Borg toegankelijkheid expliciet in de operationele inrichting van stemlokalen
Zorg ervoor dat toegankelijkheid niet alleen een aandachtspunt is in beleid en voorbereiding, maar ook consequent wordt doorvertaald naar de inrichting op de verkiezingsdag zelf.

- Leg in werkinstructies vast dat deuren (waar mogelijk) open staan of automatisch te openen zijn.

- Voorkom obstakels zoals losliggende matten en zorg dat tijdelijke voorzieningen altijd voldoen aan de norm.
- Borg minimale doorgangsbreedtes en opstelruimtes actief bij de inrichting van het stemlokaal.

2. Versterk de training en bewustwording van alle stembureauleden
Breid de huidige focus op voorzitters uit naar alle stembureauleden.

- Neem toegankelijkheid expliciet en herkenbaar op in de instructie voor alle leden.
- Werk met concrete praktijksituaties (bijvoorbeeld omgaan met rolstoelgebruikers of slechtzienden).
- Benadruk het belang van zelfstandigheid van de kiezer als uitgangspunt.

3. Herijk periodiek de geschiktheid van stemlocaties
Voer periodiek (bijvoorbeeld eens per vier jaar) een integrale herbeoordeling uit van alle stemlocaties.

- Betrek hierbij ervaringsdeskundigen of belangenorganisaties.
- Weeg expliciet af of locaties die structureel knelpunten kennen nog geschikt zijn als stemlokaal.
- Overweeg alternatieve locaties indien structurele beperkingen niet oplosbaar zijn.

Reactie van college van B&W

Gemeente Deurne

Rekenkamer Deurne

Deurne, 2 juni 2026
Kenmerk: 3461138/3480156
Betreft: Algemene brief Reactie college van B&W
Uw kenmerk: Onderzoek toegankelijkheid stemlokalen Deurne
Uw brief d.d.: 9 mei 2026
Bijlage(n): Reactie college van B&W

Beste voorzitter,

Het college van burgemeester en wethouders heeft kennisgenomen van het concept-rapport *'Toegankelijkheid stemlokalen'* van de Rekenkamer Deurne en maakt graag gebruik van de mogelijkheid tot bestuurlijk wederhoor zoals bedoeld in artikel 8, zesde lid, van de Verordening op de Rekenkamer Deurne 2024.

1. Algemene beschouwing

Het college spreekt zijn waardering uit voor het uitgevoerde onderzoek en de wijze waarop de toegankelijkheid van stemlokalen in Deurne in beeld is gebracht.

Het college wil benadrukken dat toegankelijkheid van stemlokalen voor ons niet alleen een kwestie is van het voldoen aan wettelijke eisen, maar wezenlijk raakt aan de kwaliteit van onze lokale democratie. Iedere inwoner moet daadwerkelijk en zo zelfstandig mogelijk kunnen deelnemen aan verkiezingen.

Het rapport bevestigt het beeld dat de toegankelijkheid in Deurne in de basis op orde is, maar laat ook zien dat inwoners in de praktijk nog belemmeringen kunnen ervaren. Het college vindt dit een belangrijk signaal en ziet het als zijn verantwoordelijkheid om deze drempels waar redelijkerwijs mogelijk verder weg te nemen.

Postbus 3
5750 AA Deurne
Bezoekadres:
Markt 1
0493 - 38 77 11
info@deurne.nl
www.deurne.nl

2. Reactie op de conclusies

Het college herkent de hoofdlijn van het rapport dat de toegankelijkheid van stemlokalen overwegend op orde is, maar op onderdelen verbetering mogelijk en nodig is.

Wij onderschrijven dat met name in de praktische uitvoering — zoals de inrichting van locaties, de obstakelvrije route en de toepassing van hulpmiddelen — nog winst te behalen is.

Het college beschouwt toegankelijkheid nadrukkelijk als een continu verbeterproces en beoordeelt de bevindingen van de Rekenkamer vanuit deze ambitie.

4. Reactie op de aanbevelingen

Het college ziet de aanbevelingen van de Rekenkamer als waardevolle aanknopingspunten voor verdere verbetering van de organisatie van verkiezingen.

Het college neemt de richting van de aanbevelingen over en zal deze vertalen in concrete maatregelen, met bijzondere aandacht voor:

- het beter borgen van toegankelijkheid in de voorbereiding en inrichting van stemlokalen;
- het versterken van instructie en bewustwording bij stembureauleden;
- het periodiek beoordelen van stemlocaties op geschiktheid en toegankelijkheid.

Het college kiest er nadrukkelijk voor om toegankelijkheid niet uitsluitend normatief te benaderen, maar vooral vanuit de ervaring van inwoners in de praktijk.

5. Wettelijk kader en ambitie

De Kieswet bepaalt dat kiezers met een lichamelijke beperking hun stem "zoveel mogelijk zelfstandig" moeten kunnen uitbrengen.

Het college beschouwt dit als een minimumnorm. Tegelijkertijd onderkennen wij dat volledige toegankelijkheid in de praktijk niet in alle gevallen direct realiseerbaar is, onder andere door het gebruik van bestaande gebouwen en lokale omstandigheden.

Het college hanteert daarom een realistische, maar ambitieuze benadering: wij streven naar voortdurende verbetering van de toegankelijkheid, binnen de grenzen van uitvoerbaarheid en veiligheid, passend binnen onze visie op de dienstverlening (‘basis op orde met een kleine plus’).

6. Vervolg en implementatie

Om de aanbevelingen effectief te vertalen naar de praktijk zal het college een plan van aanpak opstellen. Dit plan richt zich op:

- het prioriteren van concrete verbetermaatregelen;
- het verankeren van toegankelijkheid in werkprocessen;
- het verbeteren van de uitvoering bij toekomstige verkiezingen;
- het inzichtelijk maken van de voortgang.

De gemeenteraad wordt hierover geïnformeerd.

7. Slot

Het college ziet het rapport als een waardevolle ondersteuning bij het verder verbeteren van de toegankelijkheid van verkiezingen in Deurne.

Wij hebben er vertrouwen in dat wij met de voorgestelde vervolgstappen verdere invulling kunnen geven aan een inclusieve en toegankelijke democratie.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Deurne

Nawoord rekenkamer

Dit doorwerkingsonderzoek is het eerste onderzoek wat de Rekenkamer Deurne in nieuwe samenstelling aan de gemeenteraad oplevert. De rekenkamer is verheugd met de reactie van het college op de uitkomsten van dit rekenkameronderzoek en de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. Het college geeft aan het onderzoek waardevol te vinden en de conclusies en aanbevelingen te herkennen.

De rekenkamer hecht eraan dat voor de raad inzichtelijk is hoe rekenkameronderzoek opgevolgd wordt en dat de raad dit kan toetsen. De voorgestelde werkwijze van het college voldoet daaraan. Het is daarnaast van belang dat de raad zelf ook actief invulling blijft geven aan het eigenaarschap van rekenkamerrapporten. Zo borgen we een goed werkend samenspel bij rekenkameronderzoek in de toekomst.

Wij zien de raadsbehandeling van dit rapport met vertrouwen tegemoet en kijken uit naar de verdere samenwerking met raad, college en organisatie in de komende periode.

Prof. dr. M.J.G.J.A. Boogers
Directeur

N. Woudstra MSc
Plaatsvervangend directeur

Nota van bevindingen

1. Fysieke toegankelijkheid

In dit hoofdstuk worden beperkingen in de toegankelijkheid naar aanleiding van de locatieschouw beschreven. Het hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van overkoepelende observaties, bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid.

In dit hoofdstuk wordt de volgende deelvraag beantwoord:

Zijn alle stemlokalen in de gemeente Deurne toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking?

1.1 Overkoepelende observaties

Deze observaties geven een algemeen beeld van de manier waarop de gemeente Deurne haar stemlokalen organiseert en hoe daarbij aandacht is voor toegankelijkheid. Ze vormen de context voor de hieronder beschreven bevindingen.

1.1.1 De gemeente Deurne werkt al langere periode met dezelfde stemlokalen

De gemeente Deurne geeft aan dat er al langere tijd een vaste lijst is van 16 stembureaus. De afgelopen jaren zijn er geen nieuwe stembureaus bijgekomen en had de gemeente geen moeite met het vinden van deze stembureaus.

1.1.2 Bij de stembureaus is er aandacht voor toegankelijkheid

Op de stembureaus zelf was veel aandacht voor toegankelijkheid. Ieder stembureau bood ondersteuning aan voor doven en slechthorenden. Middels een QR-code kon er ondersteuning ingebeld worden. Daarnaast deed de gemeente Deurne op 29 oktober ook zelf onderzoek naar de toegankelijkheid van stembureaus. Via een QR-code konden inwoners hun mening geven over de toegankelijkheid van de stembureaus.

1.2 Bereikbaarheid

Bereikbaarheid verwijst naar de fysieke en logistieke mogelijkheid voor kiezers om het stemlokaal te bereiken vanuit de openbare ruimte zonder onredelijke hindernissen. Dit omvat de afstand tot stemlocaties, de aanwezigheid van toegankelijke looproutes, parkeervoorzieningen en het gebruik van openbaar vervoer. Bereikbaarheid is erop gericht dat mensen, ongeacht mobiliteit, doelgericht en zelfstandig naar de ingang van het stemlokaal kunnen gaan zonder obstakels zoals hoge drempels, ontbrekende opritten of onduidelijke aanwijzingen die fysieke toegang belemmeren. In toegankelijkheidstoetsingen wordt bij de route vanaf de openbare weg systematisch beoordeeld of de route voldoet aan criteria voor mensen met een lichamelijke beperking, zoals rolstoelgebruikers of mensen die slecht ter been zijn.

1.2.1 Alle stembureaus worden goed aangegeven vanaf de openbare weg en hebben voldoende (gehandicapten)parkeerplekken beschikbaar

Bij alle stembureaus werd de algemene locatie van het stemlokaal goed aangegeven vanaf de openbare weg. De gemeente Deurne had aanvullend op de 'klassieke' stembureauborden, gele borden en vlaggen ingezet.

Slechts één keer was de aanduiding van het stembureau niet zichtbaar vanaf 50 meter. Onvoldoende zichtbaarheid van de entree van een stemlokaal beperkt de bereikbaarheid van dat lokaal.

In alle gevallen was er voldoende parkeergelegenheid voor mensen met een lichamelijke beperking. Op alle locaties was minstens één gehandicaptenparkeerplaats aanwezig binnen 100 meter van de entree. Het ontbreken van parkeergelegenheid bij stembureaus voor mensen met een lichamelijke beperking is een significant probleem. Zonder een gehandicaptenparkeerplaats moeten deze inwoners mogelijk langere afstanden afleggen, wat voor velen fysiek uitdagend of zelfs onmogelijk is.

1.2.2 Drie stembureaus hadden de (tussen)deur niet open staan

Bij de meerderheid van de stemlokalen [13] stond de entreedeur open. Wanneer dit niet zo was, lag het aan het type locatie. Zo stond bij een tweetal scholen de deur niet open, omdat dit de mogelijkheid voor leerlingen gaf om de school uit te lopen. Bij een andere locaties stond de deur niet open omdat de beheerder dit vanwege de stookkosten niet toestond. Bij deze locaties kon iemand met een mobiliteitsbeperking niet zelfstandig de deur openen. Bij deze locaties was er voldoende hulp aanwezig om de deur te openen, toch belemmert dit de toegankelijkheid voor rolstoel of scootmobielgebruikers.

Bij een locatie was de toegangsdeuren zelf niet breed genoeg (85 cm). Deuren moeten minstens 85 centimeter breed zijn, zodat bijvoorbeeld rolstoelgebruikers voldoende ruimte hebben om de stemruimte te betreden. Hierdoor komen mensen met een lichamelijke beperking wel het stemlokaal in, maar niet de ruimte om daadwerkelijk hun stem uit te brengen.

1.3 Betreedbaarheid

Betreedbaarheid richt zich op de overgang van buiten naar binnen: zodra een kiezer de onmiddellijke omgeving van een stemlokaal heeft bereikt, moet hij of zij het gebouw of de stemruimte kunnen betreden zonder barrière. Betreedbaarheid betreft dus de inrichting van de entree en doorgangen, zoals deurbreedtes, drempelhoogtes en de aanwezigheid van hellingbanen of automatische deuropeners. Deze norm heeft tot doel te waarborgen dat mensen die moeite hebben met fysieke obstakels, bijvoorbeeld rolstoelgebruikers of mensen met rollators, zelfstandig en veilig het stemlokaal kunnen binnengaan. Het gaat om de overgang van openbare route naar stemruimte en is daarmee cruciaal voor het functioneren van het stemproces voor alle kiezers.

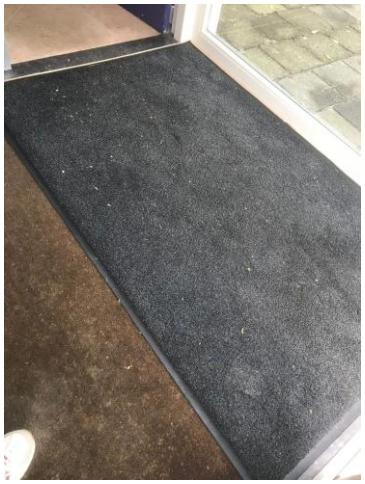
1.3.1 Niet altijd is de obstakelvrije route tussen de hoofdentree en het stemlokaal drempel vrij en breed genoeg

Aan de doorgangsbreedte van 1,2 meter werd niet altijd voldaan. Door een te smalle toegangsroute kon een inwoner met bijvoorbeeld een rolstoel, scootmobiel of kinderwagen niet bij het stemlokaal van 4 stembureaus komen.

1.3.2 Een aantal keren wordt een (kokos)mat afgedekt met een losliggende mat (met opkrullende randen)

Volgens de criteria van de Rijksoverheid mogen (tijdelijke) schoonloopmatten geen rubberringmatten of kokosmatten zijn. De reden is dat rolstoelwieltjes vastlopen in deze matten. Bovendien kan de punt van een wandelstok of de poot van een looprekje in een rubberringmat haken. In de gemeente Deurne waren alle kokosmatten of rubberring matten afgedekt met goede schoonloop matten. Deze matten waren niet altijd vastgemaakt en hadden een aantal keren opkrullende randen, waar wieltjes van rollators of rolstoelen achter blijven haken. Een keer kwam de rekenkamer zelf een losliggende kleine mat, op een schoonloopmat tegen. Ook dit kan de toegankelijkheid beperken en inwoners met een lichamelijke beperking kunnen in die gevallen niet of moeilijk de stemruimte zelfstandig bereiken.

1.4 Bruikbaarheid

Bruikbaarheid beschrijft de mate waarin de stemruimte en de inrichting van het stemlokaal zodanig zijn ontworpen dat kiezers deze kunnen gebruiken om hun stem uit te brengen. Dit gaat verder dan toegang alleen: bruikbaarheid richt zich op elementen zoals de positionering en hoogte van stemhokjes, voldoende manoeuvreerruimte, zichtbaarheid van informatie en hulpmiddelen voor mensen met visuele of auditieve beperkingen. Bruikbaarheid sluit aan op de bredere definitie van bruikbaarheid in de toegankelijkheidsliteratuur: de mate waarin een omgeving effectief, efficiënt en met tevredenheid kan worden gebruikt door de beoogde gebruikers.

1.4.1 Alle stembureaus hebben goede verlichting, een beschikbare loep, een toegankelijke stembus en een toegankelijk stemhokje

Vaak blokkeert de stemmer zelf het licht in een stemhokje. Daarom is het van belang dat er verlichting in het stemhokje aanwezig is met voldoende lichtsterkte. De gemeente levert de stemhokjes en de bijbehorende ledverlichting. Deze hokjes hadden voldoende licht en waren daarmee toegankelijk.

Voor inwoners met een visuele beperking moet het mogelijk zijn om een loep te gebruiken bij het stemmen. Op alle locaties was deze loep beschikbaar op de tafel van de stembureauleden. In geen van de stemhokjes lag een loep, maar deze kon worden meegenomen vanaf de tafel van de stembureauleden. Slechts in één geval had de loep geen werkende verlichting.

Alle stembussen voldeden aan de wettelijke vereisten.

Ook het hokje zelf moet toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers, daarom moet er ofwel een verlaagd werkblad aanwezig zijn ofwel een verstelbaar werkblad zijn. In Deurne hadden alle stemlocaties één of meerdere stemhokjes met een verlaagd werkblad.

1.4.2 Enkele stembureaus hebben geen stoel met armleuningen of een kandidatenlijst op een ontoegankelijke plek hangen.

Ook aan de bruikbaarheid van het stembureau stelt de rijksoverheid toegankelijkheidscriteria. Zo moet er in de stemruimte tenminste 1 stoel met armleuningen beschikbaar zijn voor stemmers die niet in staat zijn om gedurende de wachttijd te staan. Armleuningen zijn hierbij essentieel, omdat dit het zitten en opstaan aanzienlijk vergemakkelijkt. Op drukke momenten is een stoel met armleuningen onmisbaar. In veel gevallen waren er stoelen beschikbaar in het stembureau, maar deze beschikte in een aantal gevallen (6) niet over armleuningen. Op de overige locaties waren er stoelen met armleuningen beschikbaar.

Kandidatenlijsten moeten zodanig zijn opgehangen dat mensen in een rolstoel of scootmobiel, maar ook kleine mensen, deze lijst kunnen lezen. Bovendien moeten slechtzienden ook de lijst kunnen raadplegen. Het is dus van belang dat er voldoende vrije ruimte is bij de wand waar de lijst hangt. In één geval hing de kandidatenlijst niet op een vrije wand en in twee van de zestien gevallen hing de kandidatenlijst op een plek waar geen opstelruimte voor een rolstoel of scootmobiel was.

1.4.3 Eén stembureau voldoet niet aan de wettelijke eisen qua hoogte

Volgens de criteria van de rijksoverheid moet de vrije hoogte van de gehele toegangsroute minimaal 2,1 meter zijn. Dit geldt dus ook voor deurposten. Op een stemlocatie was deze doorgang slechts 2.01 meter en voldeed daarmee niet aan de criteria. Dit betrof een ouder gebouw, waar een ander bouwbesluit voor gold. (hoogtematen van 201,5 en 211,5 centimeter). Verder belemmert een lagere hoogte ook niet de toegankelijkheid voor mensen in bijvoorbeeld een rolstoel of scootmobiel.

1.5 Overzicht van alle stemlocaties

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de stemlocaties in de gemeente Deurne, afgezet tegen het onderzoek van de rekenkamer.

Nr.	Naam stemlokalen	Toegankelijk volgens gemeente	Toegankelijk blijkend uit onderzoek
1	**Gemeentehuis (2 stembureaus)**	Ja	Ja
2	**De Zorgboog - De Nieuwenhof**	Ja	Ja
3	**Wijkhuis D'n Houtenhoek**	Ja	Overwegend ja
4	**Wijkcentrum De Heiakker**	Ja	Ja
5	**Gerardushuis**	Ja	Overwegend ja
6	**Openbare basisschool De Bron**	Ja	Overwegend ja

7	**Hofke van Marijke (2 stembureaus)**	Ja	Overwegend ja
8	**MFA 't Huis Vlierden**	Ja	Ja
9	**Basisschool De Piramide**	Ja	Overwegend nee (in bijzondere omstandigheden[1])
10	**S.C.C. Den Draai (2 stembureaus)**	Ja	Overwegend nee (deuren stonden niet open, terwijl dit wel mogelijk was)
11	**Gemeenschapshuis De Kastanje**	Ja	Ja
12	**Ontmoetingsruimte 'de Gasterij'**	Ja	Overwegend ja
13	**Gemeenschapshuis De Moost**	Ja	Ja
14	**Gemeenschapshuis De Gouden Helm**	Ja	Ja
15	**Basisschool D'n Heiakker**	Ja	Overwegend ja
21	**Microsporthal**	Ja	Overwegend ja

[1] *De twee toegangsdeuren waren gesloten en niet te openen voor mensen in een rolstoel of met een rollator. Zware deuren, met dranger, en die opengingen met een draairichting. In dit stembureau was het echter vanwege de veiligheid niet mogelijk om alle deuren open te laten. Het stembureau bevond zich in een school waardoor een open deur een risico zou vormen voor de kinderen.*

2. Communicatie en informatievoorziening

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de instructie, communicatie en informatievoorziening over de toegankelijkheid van stembureaus. Hierin komen de training van de stembureauvoorzitters, de informatievoorziening voor inwoners en de informatievoorziening voor de gemeenteraad aan de orde.

In dit hoofdstuk worden onderstaande deelvragen beantwoord:

2. *Is de informatievoorziening van de gemeente Deurne over de toegankelijkheid van stemlokalen aangepast aan mensen met een lichamelijke beperking?*
3. *Is de gemeenteraad voldoende geïnformeerd over de mate waarin aan de wettelijke verplichting om stemlokalen toegankelijk te maken voor mensen met een (lichamelijke) beperking wordt voldaan?*

2.1 Aandacht voor toegankelijkheid bij instructie en interne toetsing van toegankelijkheid

2.1.1 Stembureauvoorzitters ontvangen training over toegankelijkheid, stembureauleden niet

Leden van de stembureaus krijgen een digitale instructie over hun werkzaamheden. Zij krijgen daarnaast een link naar de stembureauinstructie van de Rijksoverheid toegestuurd. In deze instructie staat een hoofdstuk gericht op toegankelijkheid. Dit wordt verder niet speciaal onder de aandacht gebracht bij de leden van het stembureau.

De voorzitters krijgen meer voorbereiding dan stembureauleden. Zij ontvangen op het gemeentehuis een klassikale training van SEP. In deze training is aandacht voor de toegankelijkheid van stembureaus. Ook ontvangen de voorzitters een handboek met alle belangrijke aandachtspunten voor de locatie en gedurende de dag is het mogelijk om telefonisch vragen te stellen. De gemeente Deurne probeert vooral met ambtenaren als stembureauvoorzitters te werken.

2.1.2 Toets op toegankelijkheid van stembureaus

Voor de afgelopen verkiezingen heeft de gemeente zelf de toegankelijkheid getest door met medewerkers met rollators de route richting de stemlokalen af te leggen. De gemeente heeft hierbij zelf geconcludeerd dat alle stembureaus toegankelijk zijn, zeker als de instructies goed worden uitgevoerd.

De gemeente heeft in 2017 alle locaties laten testen op toegankelijkheid door BVG Peelland, de belangenvereniging voor gehandicapten, mindervalide en chronisch zieken in Deurne. De aandachtspunten die daaruit kwamen zijn opgepakt door de gemeente. Omdat gewerkt wordt met een vaste lijst voor de stembureaus heeft deze check in de afgelopen jaren niet nog een keer plaats gevonden.

2.1.3 Aandacht voor toegankelijkheid bij opbouw stemlokalen

Op de verkiezingsdag is er bij de opbouw van de stemlokalen door de buitendienst aandacht voor toegankelijkheid. De buitendienst wordt op de hoogte gebracht van de bijzonderheden per lokaal. Op de dag zelf staan de buitendienst en de bodes klaar om acute zaken op te lossen. Ook bezoeken twee medewerkers proactief de stembureaus om te kijken of er nog bijzonderheden zijn.

2.2 Informatievoorziening

2.2.1 Inwoners vinden informatie vooral online

De gemeente deelt de informatie over de toegankelijkheid van stemlocaties op de eigen website en in de eigen nieuwsbrief. Daarnaast heeft de gemeente Deurne digitale informatie aangeleverd aan waarismijnstemlokaal.nl. Deze website maakt de informatie over de toegankelijkheid en locatie van stemlokalen digitaal beschikbaar. Per stembureau is duidelijk aangegeven welke voorzieningen er zijn. Door middel van deze website kunnen inwoners vinden welk stembureau het best bij hun behoefte past. De gemeente communiceert niet over specifieke voorzieningen voor inwoners met een auditieve of visuele beperking

2.2.2 De gemeente hoeft geen informatie te delen met de gemeenteraad

Volgens de Kieswet (zie artikel J 4, tweede lid) moeten alle stemlokalen 'zodanig zijn gelegen en zo zijn ingericht en uitgerust dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen.'[2] Als een stemlokaal niet voldoet aan de toegankelijkheidseisen, is het aan de burgemeester en wethouders om de gemeenteraad hierover informeren (conform artikel J4, derde lid) door middel van het pas toe of leg uit-principe.

In Deurne zijn alle stembureaus 'zodanig gelegen en zo ingericht dat kiezers met een lichamelijke beperking zoveel mogelijk hun stem zelfstandig uit kunnen brengen'. Het college hoeft de gemeenteraad hier dus niet over te informeren en voldoet hiermee aan de wettelijke vereisten. In het verleden is de gemeenteraad wel geïnformeerd over de toegankelijkheid van een stembureau bij BS de Piramide[3].

2.3 Eigen onderzoek naar tevredenheid

Naast het onafhankelijke onderzoek is door de gemeente Deurne zelf aanvullend onderzoek gedaan naar de ervaren toegankelijkheid van de stemlokalen tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2025[4]. Met dit onderzoek wilde de gemeente inzicht krijgen in hoe kiezers de toegankelijkheid in de praktijk hebben ervaren en welke verbeterpunten zij signaleren. Het onderzoek richtte zich daarmee nadrukkelijk op de beleving van inwoners en vormt een waardevolle aanvulling op de objectieve beoordeling van de stemlocaties.

2.3.1 Belangrijkste uitkomsten

Uit het onderzoek komt een overwegend positief beeld naar voren. Kiezers beoordelen zowel het binnenkomen van het stembureau als het bereiken van het stemhokje gemiddeld zeer hoog. De meeste respondenten geven aan zelfstandig te hebben kunnen stemmen, wat wijst op een goed basisniveau van toegankelijkheid. Ook de gastvrijheid en behulpzaamheid van medewerkers worden vaak genoemd als positief aspect. Tegelijkertijd worden enkele aandachtspunten genoemd, met name rond de bruikbaarheid van stemhokjes, privacy en de zichtbaarheid van hulpmiddelen.

---

[2] *https://wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2025-08-01/0*

[3] *Gemeente Deurne. (z.d.). RIB-GB-2407 Toegankelijkheid stemlokaal BS De Piramide [Gemeentelijk document]. Deurne Bestuurlijke Informatie. Geraadpleegd op 4 januari 2026*

[4] *Gemeente Deurne. (2025, 29 oktober). Resultaten onderzoek toegankelijkheid stembureaus: Tweede Kamerverkiezingen 2025 [Rapport]. Gemeente Deurne.*

2.3.2 Relatie met het rekenkameronderzoek

De uitkomsten van het gemeentelijk onderzoek bevestigen in grote lijnen het beeld dat uit het onafhankelijke onderzoek naar voren komt. Beide onderzoeken laten zien dat de toegankelijkheid van stemlokalen in Deurne over het algemeen goed is, maar dat er met relatief eenvoudige maatregelen verdere verbeteringen mogelijk zijn.

Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode oktober en november 2025. Het onderzoek is uitgevoerd langs de volgende fasen:

Fase 1: Communicatie en voorbereiding

In de eerste fase van het onderzoek is er een aankondigingsbrief over het onderzoek naar de burgemeester gestuurd. In de brief lichtte de rekenkamer toe op welke wijze het onderzoek is ingericht en hoe de onderzoekers waarborgen dat dit het stemproces niet vertraagt, verhindert of verstoort. Bovendien is bij deze brief het verzoek gevoegd deze door te sturen naar de stembureauvoorzitters, zodat ook zij bekend zijn met het onderzoek. In deze fase hebben de onderzoekers ook voorbereidingsmaatregelen getroffen zodat zij het stemproces niet vertragen, verhinderen of verstoren.

Fase 2: Locatieschouw

Op de verkiezingsdag 29 oktober 2025 zijn de onderzoekers langs alle stemlokalen in de gemeente Deurne gegaan om ter plekke, aan de hand van de toetsingscriteria, te beoordelen in hoeverre het stemlokaal voldoet aan de gestelde eisen. De onderzoekers betraden herkenbaar het stemlokaal, identificeerden zich aan de stembureauvoorzitter en overhandigden een brief met daarin een uitleg van de werkzaamheden. Iedere onderzoeker heeft dezelfde werkzaamheden uitgevoerd aan de hand van een checklist. De checklist werd te allen tijde met twee personen uitgevoerd. Op deze checklist is ingevuld of er werd voldaan aan de norm. Wanneer er niet aan de norm werd voldaan is er een foto van het knelpunt gemaakt met het nummerteken van het stemlokaal in beeld. Er zijn op geen enkel moment personen gefotografeerd.

Fase 3: Documentanalyse en interviews

In de derde fase van het onderzoek zijn de observaties van de locatieschouw verwerkt in een overzicht met de resultaten van de stembureaus. Daarnaast is er een documentenanalyse uitgevoerd naar raadsinformatie, communicatie en interne instructies. Vervolgens heeft er op 11 november 2025 een groepsinterview plaatsgevonden met de ambtelijke organisatie belast met het organiseren van de verkiezingen. Dit gesprek diende, in verband met de aard van het onderzoek ook als wederhoor.

Fase 4: Rapportage

Op basis van de locatieschouw, de documentanalyse en de interviews is de nota van bevindingen tot stand gekomen Vervolgens zijn de conclusies en aanbevelingen opgesteld en is het geheel aangeboden voor de bestuurlijke reactie van burgemeester en wethouders. De bestuurlijke reactie maakt integraal onderdeel uit van dit rapport.

Bijlage 2. Lijst met stembureaus

Nr.	Naam stemlokalen	Toegankelijk volgens gemeente	Toegankelijk blijkend uit onderzoek
1	**Gemeentehuis (2 stembureaus)**	Ja	Ja
2	**De Zorgboog - De Nieuwenhof**	Ja	Ja
3	**Wijkhuis D'n Houtenhoek**	Ja	Overwegend ja
4	**Wijkcentrum De Heiakker**	Ja	Ja
5	**Gerardushuis**	Ja	Overwegend ja
6	**Openbare basisschool De Bron**	Ja	Overwegend ja
7	**Hofke van Marijke (2 stembureaus)**	Ja	Overwegend ja
8	**MFA 't Huis Vlierden**	Ja	Ja
9	**Basisschool De Piramide**	Ja	Overwegend nee (in bijzondere omstandigheden[5])
10	**S.C.C. Den Draai (2 stembureaus)**	Ja	Overwegend nee (deuren stonden niet open, terwijl dit wel mogelijk was)
11	**Gemeenschapshuis De Kastanje**	Ja	Ja
12	**Ontmoetingsruimte 'de Gasterij'**	Ja	Overwegend ja
13	**Gemeenschapshuis De Moost**	Ja	Ja
14	**Gemeenschapshuis De Gouden Helm**	Ja	Ja
15	**Basisschool D'n Heiakker**	Ja	Overwegend ja
21	**Microsporthal**	Ja	Overwegend ja

[5] *De twee toegangsdeuren waren gesloten en niet te openen voor mensen in een rolstoel of met een rollator. Zware deuren, met dranger, en die opengingen met een draairichting. In dit stembureau was het echter vanwege de veiligheid niet mogelijk om alle deuren open te laten. Het stembureau bevond zich in een school waardoor een open deur een risico zou vormen voor de kinderen.*

Bijlage 3. Normenkader

Normenkader Stembureaus Deurne

Communicatie	
Subaspect	**Normen**
Verspreiden van informatie over toegankelijke stemlokalen	• De lijst met stemlokalen en welke uit deze lijst toegankelijk zijn is gepubliceerd op de gemeentelijke website • De toegankelijke stemlokalen zijn aangegeven op de stempas, of in een bijlage bij de stempas

Bereikbaarheid

Subaspect	**Normen**
Aanduiding op de openbare weg	• Op de openbare weg moet een duidelijke, van de omgeving en andere aanduidingen onderscheidende, aanduiding hebben die aangeeft dat zich hier een stembureau bevindt (bordje: stembureau/stemlokaal). • De aanduiding op de openbare weg is op een afstand van ca. 50 meter goed zichtbaar. • Indien de entree van het stemlokaal niet direct vanaf de openbare weg zichtbaar is, moet de route vanaf de openbare weg naar de entree (op alle richtingveranderingen, keuzepunten en splitsingen) zijn aangegeven met een duidelijke aanduiding "STEMLOKAAL" of "STEMBUREAU".
Beschikbare parkeervoorziening Parkeervoorzieningen (GPA) waar mensen die in het bezit zijn van een gehandicaptenparkeerkaart hun auto kunnen parkeren.	• Er is een formele Gehandicaptenparkeerplaats (GPA) binnen 100m van de entree. (tenzij voetgangersgebied, dan 200m). Indien dit er niet is zijn er op de verkiezingsdag 5 of meer vrije parkeerplaatsen binnen 100m van de entree.

Vrije toegangsroute *Een toegangsroute is de meest logische/kortste weg tussen de hoofdtoegang van het stembureau en de dichtstbijzijnde trottoir op/afrit aan de openbare weg. Deze route kan bestaan uit een combinatie van paden, trappen, hellingbanen en liften.*	• Rolstoelen, rollatorgebruikers en kinderwagens moeten elkaar op deze route bij voorkeur kunnen passeren en kunnen keren • Het tracé moet verhard zijn (geen grind of zand) • Minimale obstakelvrije breedte over de gehele lengte 1,2m. • De vrije hoogte van de gehele toegangsroute is ≥ 2,1m (takken, reclameborden etc.)
	Als er een hoogteverschil in de route is zoals een helling of afstapje moet er een overbrugging zijn voor dit hoogteverschil. • De overbrugging is minimaal 90cm breed • Er is een afrijdbeveiliging aan weerzijden van de overbrugging • Er is een hekwerk aan beide zijden van de helling bij een hoogteverschil hoger dan 50cm • Antislip • De overbrugging is niet te stijl • De overbrugging is minimaal net zo breed als de deuren • De overbrugging is verankerd, zodat deze niet kan gaan schuiven • De aansluiting aan de onder- en bovenkant sluit goed aan bij de bestrating/vloer/dorpel (er is geen kans op struikelgevaar)
Toegankelijke entree *Er zijn vier soorten deuren: een reguliere deur, een draaideur, een schuifdeur of een tournique. Draaideuren en tourniquedeuren zijn minder toegankelijk voor mensen met mobiliteitsbeperkingen. Schuifdeuren zijn wel geschikt.* *Er zijn drie soorten bedieningsvormen van een deur: een handbediende deur, een automatische deur met drukknopbediening en een automatische deur met sensor.*	• Als er draaideuren of tourniquedeuren worden gebruikt, moet het stembureau aanvullende maatregelen hebben getroffen dat mensen met mobiliteitsbeperkingen toegang hebben tot het stembureau. Zoals het aanbieden van alternatieve toegangsroutes.
	• Indien handbediend moet er voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) zijn voor het openen en sluiten van de deur. • Een handbediende deur moet met twee gestrekte vingers te openen zijn. • Indien automatisch met drukknop bediending moet er voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) zijn bij de drukknop voor de deurbediening.

	De vrije doorgangsbreedte is ≥ 85cm (bij een dubbele deur gemeten bij 1 geopende vleugel)
	Indien er een hoogteverschil is tussen buiten en binnen en de bovenkant van de onderdorpel van meer dan 2cm moet er een overbrugging aanwezig zijn • De overbrugging is minimaal net zo breed als de deuren • De overbrugging is verankerd, zodat deze niet kan gaan schuiven • De aansluiting aan de onder en bovenkant sluit goed aan bij de bestrating/vloer/dorpel (er is geen kans op struikelgevaar)

Betreedbaarheid

Subaspect	Normen
	• De obstakelvrije breedte van de gehele route is ≥ 1,2m • De vrije hoogte van de gehele route is ≥ 2,1m (bijv. een vrije hoogte onder een trap) • De afwerking van de toegangsroute is vlak, verhard en niet glimmend
Toegankelijke verkeersruimte tussen hoofdentree en stemruimte *Wanneer de entreedeur van het gebouw rechtstreeks toegang geeft tot de stemruimte, wanneer er dus geen sprake is van een route tussen entree en stemruimte, kan dit onderdeel worden overgeslagen*	Indien er een hoogteverschil is in de route (hellingbaan, op – afstap, trap) moet dit worden overbrugd met een hellingbaan of lift. Er is sprake van een hellingbaan: • De overbrugging is minimaal 90cm breed • Er is een afrijdbeveiliging aan weerzijden van de overbrugging • Er is een hekwerk aan beide zijden van de helling bij een hoogteverschil van ≥ 50cm. Er is sprake van een lift: • De afmeting van de vloer van de liftkooi is minimaal 105 x 150cm • De bedieningsknoppen bevinden zich op een hoogte van 70 – 135cm boven de vloer

Tussendeuren bieden vrije toegang *Er zijn vier soorten deuren: een reguliere deur, een draaideur, een schuifdeur of een tournique. Draaideuren en tourniquedeuren zijn minder toegankelijk voor mensen met mobiliteitsbeperkingen. Schuifdeuren zijn wel geschikt.* *Er zijn drie soorten bedieningsvormen van een deur: een handbediende deur, een automatische deur met drukknopbediening en een automatische deur met sensor.*	• Als er draaideuren of tourniquedeuren worden gebruikt, moet het stembureau aanvullende maatregelen hebben getroffen dat mensen met mobiliteitsbeperkingen toegang hebben tot het stembureau. Zoals het aanbieden van alternatieve toegangsroutes.
	• Indien handbediend moet er voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) zijn voor het openen en sluiten van de deur. • Een handbediende deur moet met twee gestrekte vingers te openen zijn. • Indien automatisch met drukknop bediending moet er voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) zijn bij de drukknop voor de deurbediening.
	De vrije doorgangsbreedte is ≥ 85cm (bij een dubbele deur meten bij 1 geopende vleugel)
Deurmat	• Kokosmatten en rubber(ring)matten zijn in de route tussen trottoir en stemlokaal niet toegestaan. • Tijdelijke bescherming van vloerbedekking moet gedurende de periode dat het stembureau in gebruik is goed functioneren. Naden moeten over de gehele lengte afgeplakt zijn en het materiaal moet voldoende waterbestendig zijn. Openstaande naden of omkrullende randen van de tijdelijke vloerbescherming zijn ontoelaatbaar.

Bruikbaarheid

Subaspect	Normen
Er zijn stoelen in de stemruimte voor mensen die, in het geval van een lange rij, te lang moeten staan	Er is tenminste 1 zitplaats met 2 armsteunen beschikbaar
De kandidatenlijst is bereikbaar en leesbaar	• De kandidatenlijst hangt aan een vrije wand • Er is een obstakelvrije route van en naar de kandidatenlijst • Er is voldoende opstelruimte voor een rolstoel om de kandidatenlijst te lezen

	• Er is een leesloep aanwezig
De vloerafdekking functioneert goed	Openstaande naden of omkrullende randen van de tijdelijke vloerbescherming zijn ontoelaatbaar.
Leesbare kandidatenlijst en stemformulier	Er zijn leesloepen aanwezig
Toegankelijke stemruimte	• Er is een obstakelvrije verkeersruimte van min. 1,2m van de gehele route (t.b.v. entree stemruimte, ev. kandidatenlijst, stemtafel, stemhokje, stembus, uitgang stemruimte) worden gerealiseerd • De vrije hoogte van de gehele route is ≥ 2,1m (bijv. een vrije hoogte onder een trap) • De vloerafwerking van de toegangsroute is vlak, verhard en niet glimmend • Op de plaatsen waar een rolstoel zou moeten kunnen draaien en keren is een vrije draaicirkel van 1,5m aanwezig
Toegankelijke stemhokjes	• De schrijfplank van de stemhokjes zijn in hoogte verstelbaar • De schrijfplank is onderrijdbaar voor een rolstoel • Als dit niet het geval is, is er ten minste 1 hokje met een verlaagd werkblad (werkbladhoogte: ≤ 1,0m (optimaal ca 0,75m). • Indien verlichting in het stemhokje noodzakelijk is, is deze beschikbaar
Toegankelijke stembus	• Zodanig opgesteld dat deze via een obstakelvrije route kan worden benaderd met een rolstoel • Er is een obstakelvrij draaivlak aanwezig direct bij de stembuis. • Hoogte inwerpgleuf ≤ 1100mm • Afstand hard inwerpgleuf tot zijkant stembus (gemeten aan opstelzijde) ≤ 300mm. • Breedte opstelruimte ≥ 0,9m • Draai/keerruimte, draaicirkel 1,5m